

تغییر ترکیب گونه‌های ماهیان خلیج فارس و دریای عمان ناشی از تأثیر عوامل زیستی و غیر

زیستی

تورج ولی نسب^{1*}؛ سید احمدرضا هاشمی¹؛ غلامرضا دریا نبرد²؛ رضا دهقانی³؛ عیسی کمالی³

¹ موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران

² پژوهشکده اکولوژی دریای خزر، موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج

کشاورزی، ساری

³ پژوهشکده اکولوژی خلیج فارس و دریای عمان، موسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و

ترویج کشاورزی، بندرعباس

*مستول مکاتبات: t_valinassab@yahoo.com

چکیده: بیش از دو دهه است که ارزیابی و پایش ذخایر کف‌زیان خلیج فارس و دریای عمان با استفاده از روش مساحت جاروب شده (Swept Area)، در حال انجام است. منطقه مورد بررسی از مرز آبی ایران و کویت در غرب آغاز و تا مرز ایران و پاکستان در شرق دریای عمان بوده و کل منطقه مطالعاتی به 17 اشکوب A تا Q در لایه‌های عمقی مختلف 20-10، 30-20، 30-50 و 50-100 متر تقسیم‌بندی گردیده است. در نمونه‌برداری‌های سالانه 280 تا 300 ایستگاه نمونه‌برداری انتخاب و در هر ایستگاه به مدت یک ساعت ترال کشی کف انجام می‌شود و سپس جداسازی نمونه‌ها به‌طور کامل برای حدود 100 گونه آبی در حد گونه، جنس یا گروه آبی انجام شده و تمام گونه‌ها اقتصادی و تجاری به‌طور دقیق و با تأکید مدنظر قرار می‌گیرند. این گونه‌ها شمارش و توزین شده و سپس میزان صید بر واحد سطح (CPUA) مقایسه میان دو دهه مختلف 1385 و سپس 1395 انجام گرفته و مجموع نتایج نشان از تغییر قابل‌ملاحظه در ترکیب صید ماهیان اقتصادی و آبیان از دیدگاه اکولوژیک در ترال کف است. برخی از گونه‌ها از جمله ماهی سرخو، ماهی شعری، ماهی هامور، حلوا سفید و کوسه‌ماهیان کاهش شدیدی داشته و درصد وزنی آن‌ها از وزن کل صید کاهش داشته است. روند درصد کاهش این گونه‌ها در سال‌های 1385، 1390 و 1395 به ترتیب: برای ماهی سرخو (0/3، 0/1 و 0/01 درصد)، ماهی شعری (0/7، 0/4 و 0/1 درصد)، کوسه‌ماهیان (0/55، 0/12 و 0/02 درصد)، هامور (0/85، 0/55 و 0/12 درصد) و حلوا سفید (1/31، 0/51 و 0/21 درصد) بودند. از طرف دیگر برخی از گونه‌های آبی از جمله ماهی سلطان ابراهیم، ماهی حسون، سفره‌ماهیان، ماهی کوتر و یال اسبی که اکثراً گونه‌های شکارچی یا فرصت‌طلب بوده و با این‌که قابلیت سازگاری بالای غذایی دارند، در ترکیب صید افزایش معنی‌داری داشته‌اند. روند افزایشی گونه‌ها در سال‌های 1385، 1390 و 1395 به ترتیب: ماهی سلطان ابراهیم (10/5، 11/15 و 14/45 درصد)، ماهی حسون (6/35، 7/17 و 8/18 درصد)، سفره‌ماهیان (15/37، 17/24 و 18/89 درصد)، ماهی کوتر (3/50، 4/42، 5/02 درصد) و یال اسبی (0/3، 4/50 و 8/01 درصد) بودند. عوامل عدیده‌ای مؤثر بر این کاهش یا افزایش آبیان بوده از قبیل: افزایش فشار صیادی و برداشت از آبیان کف‌زی، تغییر اقلیم و تغییر شرایط اکوسیستم و محیط‌زیست آبیان کف‌زی، وجود تغییر در زنجیره غذایی آبیان در سطوح مختلف غذایی، افزایش میزان انواع آلاینده‌ها و آلودگی‌های محیط‌زیستی، افزایش میزان ادوات صید با تأکید بر افزایش تورهای گوشگیر و مونوفیلانت

کلیدواژه‌ها: مساحت جاروب شده، گونه‌های اقتصادی، صید بر واحد سطح